

1991

Рік, після якого світ уже не буде таким, яким його звикло бачити людство: США та Велика Британія починають операцію «Буря в пустелі» та бомбардують Ірак у відповідь на відмову вивести війська з Кувейту. Словенія та Хорватія проголошують незалежність від Югославії, в історії союзу нерушимого республік свободних, як і на широкх екранах, настає судний день.

Причому якщо у версії Джеймса Кенерона Термінатор-нашнина жертвує собою заради людини, то радянська машина, що дійшла до занепаду, намагається утриматися до останнього. У Лівії відбувається побіжне між радянською армією та протистоять їй, але, атім, не заважає країні, а за нею й інші республіки, провести референдум за незалежність.

У таких умовах під буренно-символічний для цього часу трек «Ніравані Smells Like Teen Spirit» народжується українська незалежність. Вона переводить словенський подив та щасливої емоції погляд із порожніх магазинних полиць на великий світ, у якому для неї тільки починається довгий шлях самоусвідомлення та самоствердження.

ОСТАННЄ СЛОВО

Серпневий путч як спроба завадити утворенню Союзу Суверенних Держав і зберегти єдність СРСР. Проголошення незалежності республік і визнання їх міжнародною спільнотою призводить до того, що 25 грудня о 19:00 на центральному телебаченні востаннє виступає президент СРСР Михайло Горбачов і складає свої повноваження, а ще через 36 хвилин червоний прапор зникає з кремльського купола — СРСР припиняє своє існування.

МОДА З НИЗІВ

Що немало стає грошей в українців у непрості дефіцитні часи, то більше висока мода, яка диктує канони, втрачає свій вплив: українці власноруч перешивають старий одяг: переробляють чоловічі кальсони на кофтинки, шийють сумки з халев чобіт і додають до помідорів сріблянку, якою фарбують батареї.

КОТЛЕТА ПО-КИЇВСЬКИ

Промова президента США Джорджа Буша-старшого, яку він вголосив 1 серпня в Києві й у якій відмовляв українцям від проголошення незалежності, за що його критикує міжнародна спільнота, а The New York Times, власне, й дає промові назву Chicken Kiev, що в перекладі означає не лише назву страви, а дослівно — «боягуз у Києві».

ШОКОВА (ПАВЛІВСЬКА) РЕФОРМА

22 січня Михайло Горбачов підписує указ про вилучення з обігу купюр номіналом 50 і 100 карбованців, не даючи людям часу на обмін, хоча найбільші спритники встигають купити ханки на потяги та літаки, щоб за кілька днів їх здати, й обмінюють купюри в касах метро і в тапсістах, які на роботі ще не встигли почути оголошення.

24 СЕРПНЯ

«Виходячи зі смертельної небезпеки, яка нависла була над Україною у зв'язку з державним переворотом в СРСР 19 серпня 1991 року, продовжуючи тисячолітню традицію державотворення в Україні... Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки урочисто проголошує НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ та створення самостійної української держави — УКРАЇНИ».

ЛЕБЕДИНА ПІСНЯ СРСР

Під час серпневого путчу глядачі три дні поспіль, з 19 по 22 серпня, дивилися балет «Лебедіне озеро», який став символом перевороту й отримав тавро найполітизованішого, хоча модного натяку на політику в ньому немає.

КУПОНИ

Разом із зарплатою українцям видають картки споживача з відрізними купонами: щоб придбати продукти чи речі, потрібно сплатити суму в радянських карбованцях і ще стільки ж у купонах, поява яких стимулювала активність аферистів, які почали друкувати підроблені купони навіть на обгортковому папері.

ДАРМОДАМ БУТИ

В Україні скасовують статтю за дарнодіство, що була чинною з 1961 р. й передбачала покарання у вигляді позбавлення волі від 2 до 5 років: відтепер безробіття — не жада, а недолік ринкової економіки.

ХТО ОСТАННІЙ?

У дефіциті цього року все, крім хліба, а по молоко, крупі й цукор вишкочуються довжелезні черги, сподіваючись купити 1-2 кг продуктів, які дозволено видавати в одні руки.

«ЧЕРВОНА РУТА»

Молодіжний фестиваль сучасної пісні та популярної музики, що відбувається раз на два роки, було вперше проведено 1989 р. у Чернівцях, але вже цього року він проходить у Запоріжжі, де починає знайомити українців із власною українською музикою і де переможці здобувають такі гурти, як «Плач Єремії», «Табуба Раса», «Мертвий півень» та ін.

РОБІТЬ СТАВКИ!

Ще немає акції Конституції, ані державної валюти, а в незалежній Україні відкриваються казино: найперше в Києві, у готелі «Київська Русь», нараховує 8 гральних столів і 8 гральних автоматів

ТАК ЧИ НІ?

1 грудня українці, прийшовши на дільниці, отримують на руки два бюлетені: у першому 6 кандидатів на посаду президента, з яких обирають Леоніда Кравчука, у другому лише одне питання: «Чи підтверджуєте ви Акт проголошення Незалежності України?», на яке 90,32% дають ствердну відповідь

МОГИЛЯНКА

Менш ніж за місяць після проголошення Україною незалежності було вирішено відкрити діяльність одного з перших у Східній Європі ВНЗ — Національного університету «Києво-Могилянська академія» (востаннє закритого після Жовтневого перевороту 1917 р.), щоб забезпечити країну високоосвіченими кадрами для управління державою

ПО НУЛЯХ

З розпадом СРСР Росія як правонаступниця бере на себе всі борги, і Україна починає своє незалежне буття з нульовим балансом, який дуже швидко стає мінусовим

ДЕФІЦИТ

ТОВАРНИЙ ДЕФІЦИТ

Те, з чим асоціюється СРСР у кожного, хто в ньому жив, закривавшись у ланіті порожніми полицями, поїздками до великих міст по продукти й «ковбасини», електричаними, жиди зі столиці до найближчих міст громадяни возили те, що до їхньої малі батьківщини ніколи не потрапляло

БІЛОВЕЗЬКА ПУЩА

Український референдум і вибори президента прискорюють ліквідацію СРСР: 8 грудня високопосадовці України, Росії та Білорусії підписують Угоду про створення Співдружності Незалежних Держав — господарського, політичного та економічного союзу

МАЙДАН

За два дні після проголошення незалежності Київська міська рада перейменовує площу Жовтневої революції на Майдан Незалежності, на якому українці ще не раз виборюватимуть право на свободу й самовизначення

СИНЬО-ЖОВТИЙ. НАШ

24 серпня 1991 р. група депутатів заносить до Верховної Ради розгорнутий Державний Прапор завбільшки 8x4 м, поновивши історію використання синьо-жовтого стяга, яка йшла ще з часів Королівства Руського в XIV ст., Війська Запорозького й Української держави часів УНР

НОВІ УКРАЇНЦІ

Цього року народжуються 630 813 немовлят — покоління, яке вже не знає ні ані знаків жовтених, ані піонерських галстуків, що поступово відходять у забуття із припиненням існування СРСР

НАЙТИТУЛОВАНИШИЙ КЛУБ

Цього року закінчується історія радянського футболу, у якій київське «Динамо» 13 разів, найчастіше за інші союзні команди, здобувало звання чемпіона й доводило першість на міжнародній арені, отримавши три Єврокубки

1992

ПРАДАВНИЙ СИМВОЛ

Після прапора та гімну затверджують Державний герб — тризуб, який ще за часів Русі-України використовував князь Володимир; втім, Верховна Рада не така одностайна — комуністи не хочуть прийняти цей символ і погоджуються на затвердження лише Малого герба після погрози розпуску парламенту

У рік, коли світом летить перше змс-повідомлення, у Паржі відкривається Євродіснейленд, люди пересядають печінку бабуна, а Вітні Г'юстон крає серця закоханих на всій планеті хітом I Will Always Love You. Нобелівський лауреат Михайло Горбачов виступає у Вестмінстерському коледжі у Фултоні, де багато років тому ще Вінстон Черчілль уперше вжив словосполучення «залізна завіса». Останній генсек констатує закінчення холодної війни, але водночас наголошує, що світ усе одно поділено на бідних і багатих. І щоб сприяти економічному та соціальному розвитку, в Мaaстрхті утворюють Європейський Союз, до якого входять 12 держав.

У таких міжнародно-політичних умовах українська незалежність, що святкує свій перший ювілей, вчиться робити перші важливі кроки й набуває перші гупі. Вона повертає свої державні символи, встановлює дипломатичні відносини з різними країнами, стає членом МВФ і знайомиться з новими господарями — «братниками», що відтепер контролюють буквально все.

ПРАВОНАСТУПНИЦЯ УНР

22 серпня Микола Плав'юк — президент Української Народної Республіки, яка до цього часу існувала в екзилі, тобто за межами України, складає із себе повноваження перед першою особою незалежної України, проголошуючи її правонаступницею УНР

ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНИ...

Щойно Україна відгуляла новорічні свята, як уже 15 січня музикою Державного гімну затверджують написану Михайлом Вербицьким мелодію, яка, хоч і не офіційно, служила гімном для УНР та ЗУНР, а офіційно — проголошена гімном Карпатської України ще 1939 р.

ЧОВНИКАРИ

На фоні дефіциту попередніх років і в пошуках можливостей для виживання тисячі українців вирушають до сусідніх Польщі, Угорщини, Туреччини, звідки на кравчукках, навантажених величезними картонними сумками, возуть дублянки, шкряпані речі, окріпані джинси та збувають їх на ринках, які тепер обладнані навіть на стадіонах; трибуни перетворюються на торговельні ряди, а за право торгувати треба заплатити рекету 10 крб за день

ПРОЩАВАЙ, ДЕФІЦИТЕ!

Держава припиняє контролювати ціни, полиці магазинів поступово заповнюються товарами, але купити їх за зарплату, що в серпні становила 5422 крб, тобто менше ніж 30 доларів, можуть далеко не всі: за кілограм свинини просять 186,34 крб, цукру — 47,17 крб, за 1 л горілки — 234,60 крб, загальна ціна на продукти за цей рік, звичайно на інфляцію, зростає у 21 раз

ГОЛОД — НЕ ТІТКА

Ігра з рибачих кісток, печиво «Жабрачка» на основі розсолу та сурогатний підробний алкоголь, від якого гине більше людей, ніж від інфарктів — ось далеко не повний список делікатесів, що з'являються на столах українців цього непростого року

ПЕРШІ ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

На змивних іграх в Альберті та на літніх у Барселоні українські спортсмени ще виступають у складі Об'єднаної команди СНД під олімпійським прапором і запалюють на спортаномі небосхилі нові світові зірки — фігуристу Віктора Петренка, фехтувальника Вадима Гутцайта, спортивну гімнастку Тетяну Гуцу й багатьох інших

ОМРІЯНА ЛЯЛЬКА

Із Польщі та Німеччини в Україну привозять перших Барбі, яких аж ніяк не можна було порівняти з радянськими пупсаними: незграбні, ляльки зі страхітливими скляними очима; принесена до школи довгоногою красуня стає сенсацією, на яку збираються подивитися навіть учителі

ЗІГРАТИ В ОДИНИЧКУ

Так називається афера, коли замість стодоларових купюр підсовують однодоларові — такий ризик супроводжує всіх, хто хоче придбати валюту, адже офіційних обмінників ще немає, і купити її можна лише з рук у нелегальних міняйлах

ТАВРІЙСЬКІ ІГРИ, О-О-О-О!

Міжнародний різноманітний фестиваль, що стартує у серпні, перетворює невеличку Іхавку на Херсонщині на центр фестивального життя країни, де артисти показують, чого досягли у власній творчості за рік, а загалом за 16 років проведення ігор тут устигнуть виступити 230 виконавців із 17 країн світу

«ВІЛЛІ, ЦЬОМНИ МЕНЕ!»

15 червня на противагу державним телеканалам з'являється перший приватний канал ICTV, який пропонує для українських глядачів нове візю у світ: тут показують «Формулу-1», американські кліпи, фільми та серіали з першокласним українським озвученням — серіал «Альф» запам'ятають цілі покоління

ПЕРШІ ПК

Оснащені процесорами третього та четвертого покоління, комп'ютери мають системний блок завбільшки нетр на півтора та ще й вертикальний екран і продаються за ціною «сигула»

«ЛАВЕ» В ОБМІН НА «ДАХ»

Поки СРСР припиняє існування, а державні органи незалежної України ще тільки формуються, функції фактичної влади беруть на себе злочинні угруповання — релет, який збирає «десятишук» за захист від них ще самих з усіх, хто хоче вжити, або просто прибирає непокірних, а зв'язуючи на те, що охочі до такого заробітку чинало, браткам доводиться захищати територію впливу, що дедалі більше естагус країну в кризові бандинські війни

НОВИЙ ОПІУМ ДЛЯ НАРОДУ

Справжньою психотерапією та порятунком від глобальних змін у житті стає для пострадянських глядачів мелодрама «Багаті теж плачуть», адже якщо навіть у Маріанні не все слава Богу, то чи варто скаржитися на власні негаразди. Недавні героїні серіалу стають іконами стилю для модниць: яскраві тіні, високо начесане волосся і гривка «Карлсон» — через брак лаку для волосся її закріплюють водою з цукром

НЕЗАЛЕЖНИЙ ФУТБОЛ

Цього року проходить перший національний чемпіонат, який дає країні першого чемпіона — кримський клуб «Таврія», а 29 жовтня в Ужгороді проходить перший матч нашої збірної проти збірної Угорщини: цей день відзначається як Усукраїнський день футболу

НАШІ КОЛЬОРИ

28 січня Верховна Рада затверджує Державний Прапор України — символ незалежної держави, який за два тижні українські моряки підіймають в іспанському порту Валенсія на торговельному судні «Кременчук», замінивши синьо-жовтий стяг із двох сигнальних прапорів

ТИМЧАСОВА ВАЛЮТА

У листопаді країна прощається із радянським карбованцем, а обіг запроваджують купон багаторазового використання, який захищає лише водяний знак «паркет» і який дуже легко підробити та вже наприкінці року, коли інфляція сягає 3000%, робити це стає просто невигідно

«З НОВИМ РОКОМ, ШАНОВНІ СПІВІТЧИЗНИКИ!»

«Стала реальністю віковична мрія багатьох поколінь наших людей. Народ піднявся з колін, піднявся духовно — він став господарем на своїй землі, — з такими словами президента Леоніда Кравчука українці входять у новий 1992 р.: уперше з привітанням, що звучить українською, уперше із синьо-жовтими прапорами на екрані, хоч замість гімну, який ще не затверджено, звучить добре пізнана мелодія «Кисея мій»

РОЗКОЛ

Архирейський собор УПЦ (МП) усуває митрополита Київського та всієї України Філарета з посади голови Української православної церкви, але сан Філарет цього рішення не приймає — так у країні з'являються два патріархати — Київський і Московський

«ДВА КУСОЧКА КОЛБАСКИ»

«Год новый наступил —
Кушать стало нечего.
Ты меня пригласил
И сказал доверчиво:
«Милая ты моя,
Девочка голодная,
Я нахорилю тебя,
Если ты не гордая»

Такі рядки з пісні гурту «Конбінатія» стали справжнім хітом на всьому пострадянському просторі, відобразивши реальний стан речей — зокрема й в Україні, коли людям доводилось буквально виживати

1993

ТЕМНІ ЧАСИ

В усій країні починаються великі вимкнення світла, по черзі в кожному регіоні, офіційною причиною яких стала несплата за електроенергію, а відтак українці масово скуповують свічки та по 6-10 годин на добу сидять без світла

Два роки українській незалежності, і в кожній дорослій дитині, вона викликає найбільший інтерес до світу. Тим паче він пропонує спільні яскраві цікаві: на MTV дебютують «Бітлз» і «Баттл», боротьбу з поганими хлопцями починає суворий «Воякер» — телесеріал режисера, а з невідомими позависшими істотами — «Малдер і Скаллі» у «Шіфтон тасіон», на аукціоні Нью-Йорка телеграфу Хрущова Гагаріну, надіслану 12 квітня 1961 р., продають за 68 500 доларів, а на широкі екрани екранів за цілий світ «Пару Юрського періоду», так і сповнений щому та безмежної логіки «Список Шиндлера».

Україна звертає свої погляди в телесвітор, у яких нині відтолер може знайти контент для душі й утекти від похмурого реалізму пострадянського вимовлення.

ДАЮ УСТАНОВКУ!

Ці слова завершують сеанс телевізійної й лунають зі сцен будинків культури та з екранів у циклі програм «Сеанси здоров'я» лікаря-психотерапевта Анатолія Кашпіровського; після них нібито нехочучі починають ходити, незречі — бачити, лікується рак і діабет — віра людей у «дива» сягає таких наслідків, що подібні програми врешті забороняють як своєрідну психотропну зброю

ВАУЧЕР

Усім громадянам видають державні ваучери, за якими кожен може стати співласником підприємства, найменшуватися починають масово скуповувати ваучери, втім, абсолютна більшість просто не знає, як отримати з них зиск, масово продає, і вони просто зникають

МАРІЯ ДЕВІ ХРИСТОС ТА ЮОАНН СВЯМІ

Складною ситуацією в країні користуються новостворені секти, які виникають в українців квартири, автівки, гроші, а такі, як «Біле братство», ще й оголошують кінець світу, призначаючи його на 24 жовтня й закликаючи «братів» здійснити самоспалення в Софійському соборі: кінець світу скасовує ніліція, заарештовуючи близько 600 осіб разом з головними провідниками апокаліпсиса

НОВІ СТАРІ ВЕТЕРАНИ

У квітні впроваджують закон, за яким учасники УПА, що воювали проти нацизму, нарешті отримують статус ветеранів і гарантії соціального захисту

ХТО ВБИВ ЛОРУ ПАЛМЕР?

Це питання хвилює глядачів на всьому пострадянському просторі — серіал «Темні Давіда Ліна» цікавить кожного: жінки захопані в агенту ФБР Девіла Купера, а чоловіки переймаються логікою детектива, наприклад, фразу «Вона мертва, Гаррі, загорнута в полієтилен» використовують, щоб повідомити про те, що справа зроблена

УКРАЇНА НА ДРОТІ

У липні в країну приходить мобільний зв'язок — Леонід Кравчук стає першим абонентом компанії УМС і здійснює перший в Україні дзвінок по мобільному телефону, який через громоздкість називають «цеглинкою»; незважаючи на злидні й те, що хвилювання розмови коштують півтора долара, до кінця року в країні налічується 2800 абонентів

СПІВАК ДЕСЯТИЛІТТЯ

На фестивалі «Червона рута» в Донецьку перше місце та приз за найкращий вокал виграв студент Львівського музичного інституту Олександр Пономарьов, а вже наприкінці року він здобуває звання найкращого попспівака України, яке він утримує протягом 10 років

«САНТА-БАРБАРА»

У січні в ефір американського телеканалу NBC виходить остання 2137 серія з історії родини Келпеллів, що почалася ще 1984 р., проте до наших телеекранів доходить вона не так швидко, одну з найдовших мильних опер у світі українці дивляться аж до 2002 р.

УРОКИ ВИЖИВАННЯ

Українці настільки бідують, що з'являється новий вид бізнесу — торгівля недопалками: трилітровою банкою бачить коштує, як хліба, 3000 грн, що куди дешевше за новеньку пачку «Ватри» на чорному ринку.

НАРОДЖЕННЯ ЗІРКИ

1 квітня на конкурс «Гуморник» в Полтаві посідає призове місце та зововує любов глядачів на багато років наперед проста провідниця потяга Верка Сердючка у виконанні Андрія Данилюка

БАРТЕР

Оскільки гроші швидко зникають, українці скуповують усе, що бачать, а нерідко підприємств, зарплати на яких починають затримувати, вводить натуроплату: так Україна знайомиться з поняттям бартеру

ЯКЩО ЖИТТЯ УЖЕ НЕ В КАЙФ, ПРОДАВАЙТЕ «ГЕРБАЛАЙФ»!

На пострадянському просторі з'являється мережевий маркетинг: представники брендів влаштовують шалено популярні серед населення тренінги, де розповідають неймовірні історії успіху своїх працівників, які привели в компанію інших людей і тепер живуть на проценти від їхніх продажів

ПЕРШІ ДОСТРОКОВІ

Під тиском шахтарів-страйкарів Верховна Рада ухвалює рішення про референдум щодо довіри парламенту й президенту, який так і не відбувається, і натомість ухвалюють інше рішення про дострокові вибори наступного року — спочатку до Верховної Ради, а потім і президентські

УКРАЇНЦІ В МИЛІ

Ситуація в країні настільки злидніла, що креативність людей б'є джерелом — пральний порошок починають робити з мила та соди, додаючи одеколон, а саме мило на деяких підприємствах стає видом натуроплати замість грошей

LOVE IS...

Популярна й до наших днів жуйка з'являється в Україні на початку 90-х, хоча винайшли її ще 1848 р., а зворушливі малюнки із закоханими хлопчиком і дівчиною малює новозеландка Кін Гроув у 70-ті рр. XX ст. — спершу просто на серветках для свого коханого й уже потім для фанатиків, яких випускають 8 серій по 100 малюнків у кожній і які стають популярними серед колекціонерів і навіть мінків

ПЛАТА ЗА БОРГИ

У вересні в Криму відбувається зустріч президентів України та Росії — Леоніда Кравчука та Бориса Єльцина, після якої Україна дає згоду віддати частину своїх кораблів Чорноморського флоту, оплативши таким чином борги за російським нафту та газ, які вже сягнули 800 млн доларів

КРАХ

Розрив колишніх економічних зв'язків, припинення держзамовлень і зростання ціни на енергоносії призводять до масового закриття промислових підприємств, державі більше немає з кого зібрати податки, тому вона поповнює скарбницю за допомогою друкарського верстата. Країна захиляється у гіперінфляції, а рік назажди занарбовується в пам'яті людей як найзлідніший і найзлидніший

ШАХТАРІ СТРАЙКУЮТЬ

Синьволон року стає стукіт шахтарських касок — у червні шахтарі й металурги об'єднуються і йдуть пішки маршем на столицю, вимагаючи відставки президента Кравчука, поновлення економічних зв'язків із Росією, автономії Донбасу та, звісно, підвищення зарплат; для задоволення останньої вимоги знову виникає друкарський грошовий верстат

НЕ ТАКА ВЖЕ Й БУРДА

Незважаючи на злигодні, потяг жінок до прекрасного не спливає — вони вчаться плести, шити та кроїти самостійно за журналом Burda, а оскільки знайти якісну тканину не так легко, у країні починається масовий ресанклінг — під ножиці йдуть бабусині сукні, старі штори, що отримують нове життя, а в поєднанні з блузками з мокрого шовку чи речами з ангорі створюють той самий неповторний стиль 90-х

